

DESTINUL STUDIOULUI „MOLDOVA-FILM“ APEL ȘI DEZBĂTERE

1. Apel pentru salvarea studioului de la Moldova-Film

Dragi producători din domeniul culturii, dragi beneficiari din domeniul culturii,

în anexa acestei scrisori puteți găsi un text în care Victor Andon a descris situația actuală a studioului Moldova-Film; articolul a fost publicat deja în septembrie 2010. Consider că ar fi foarte important dacă dumneavoastră v-ați interesa la modul serios de starea deplorabilă de la Moldova-Film – un mediu în care artiști și intelectuali din Moldova au lucrat timp de mai mulți ani.

Înțeleg că studioul este asociat de către cei care s-au realizat în plan profesional după destrămarea URSS cu trecutul sovietic, că este deseori privit ca un 'copil' din acea perioadă și care, în consecință, nu trebuie să fie iubit. Ar fi greșit să credem că majoritatea filmelor au avut un conținut propagandist (personal am privit la studiou mai mult de 50 de filme artistice, din cele 127 care s-au produs până în anul 1992); ca în fiecare republică sovietică, industria cinematografică de la Chișinău a fost un loc de întâlnire a dramaturgilor moldoveni cunoscuți cu regizori moldoveni de valoare, cu actori, operatori, ingineri de sunet talentați și pregătiți. Acuma, e bine că există în mediul intelectual-artistic din Moldova în continuare un mare interes pentru teatrul și poezia moldovenească - chiar dacă acest interes este redus la un anumit cerc de oameni, unde toți se cunosc între ei – dar nu trebuie să fim indiferenți nici față de alte medii de creație 'pe viu'. Cu părere de rău, n-am citit nici o reacție din partea artiștilor, intelectualilor sau a publicului din Moldova la cele scrise de către Andon, și nu cred că faptul că dumnealui care este vorbitor nativ de limba română și-a publicat textul în limba rusă ar avea vreo legătura cu aceasta (în orice caz, noi toți vorbim încă rusa suficient de bine).

Contează conținutul. Dacă nu ne ocupăm de viitorul studioului Moldova-Film acum, se va pierde pentru totdeauna acest mediu pentru Moldova și oamenii ei de creație. Fiindcă OWH și alții sînt pînă în prezent mai puțin dotați în ceea ce privește spațiul și, probabil, baza organizatorică, trebuie să fie menținut studioul de stat ca o șansă în acest sens. De asemenea, este vorba de arhive, care în prezent se află într-o stare deplorabilă, după ce persoana responsabilă, cu pregătire în domeniu, a fost concediată după 21 ani de serviciu, fiind înlocuită cu o persoană fără studii. Spațiul fiind nepotrivit, în ultimul timp a fost necesar să fie parțial evacuată colecția de filme. Proiectul elaborat cu scopul restaurării și revalorificării moștenirii studioului Moldova-Film (care la timpul său a fost publicat pe site-ul 'Oberliht', invitînd publicul la o discuție înainte de realizarea proiectului), pornind de la filmul "Se caută un paznic" - unul dintre cele mai strălucite filme cu caracter moldovenesc din istoria studioului – implementat pe jumătate, a fost stopat. Și nu din cauze financiare, ci, cum se pare, din rea voință, fiindcă materialele pentru încheierea proiectului, cum ar fi traducerea completă a filmului în limba engleză pentru subtitrare, pentru a face posibilă proiectarea filmului pentru prima dată în străinătate, se află la studiou fără vreo întrebuințare.

Foarte mulți angajați au fost forțați să plece de la studiou, cum ar fi domnul Agadjanean, dar și, spre exemplu, doamna Troianowski, care a făcut un lucru respectabil la cinematograful studioului, la 'Odeon'. Nu este o surpriză că odată cu demisia dumneaei toate festivalurile de filme străine care au loc în Moldova au fost programate pentru cinematograful, unde lucrează dumneaei la acest moment. Autorul articolului menționat și anexat la această scrisoare, Victor Andon, fostul redactor la Moldova-Film, care a lucrat cu regularitate pentru studiou pe parcursul mai multor ani, desigur a fost și este de convingere un comunist (mă rog, are 82 de ani), dar sînt convins că valoarea artistică a unui film a fost pentru el întotdeauna mult mai importantă decât orice aspecte politice și cred că este clar de ce el a scris articolul respectiv. În urma scrierii acestui text, dumnealui a fost citat, interogat timp de două ore și amenințat cu concedierea de la

Moldova-Film de către directorul nou-vechi.

Domnul Șiman pare să aibă scopul de a distruge tot ce a existat și s-a creat impresia că se bucură de susținerea guvernului întru realizarea acestui 'proiect'. Chiar și directorul-intermediar precedent domnul Mateuță, plasat de către PCRM, care se prezenta la studioul doar cînd nu era ocupat cu afacerile personale realizate altundeva, a avut o viziune – pozitivă - pentru dezvoltarea studioului și a condus o ședință de planificare în fiecare săptămîină. Domnul Șiman este străin procesului de creație și astfel de întîlniri nu mai au loc. În afară de două scurt-metraje cu Anatol Durbală, timp de aproximativ 20 de ani aproape nici un film artistic de valoare nu s-a mai produs la studioul. Generația tînă de moldoveni, ba chiar și majoritatea angajaților la studioul, nu sînt în stare să numească vreo patru-cinci filme produse la studioul, și nu este o exagerare: ministrul anterior al Culturii, domnul Cozma, într-un interviu televizat realizat cu cîțiva ani în urmă, n-a putut să numească nici un film produs la studioul din capitala Moldovei. Dar vinovați de situația creată sîntem în primul rînd noi, care timp de două decenii nu am reclamat condițiile pentru producerea filmelor la Moldova-Film. Avem toți o mare dragoste pentru viața teatrală din Moldova, dar ar fi fost necesar să fim poate mai puțin egoiști și să nu lăsăm să moară o altă formă de arte, să cerem tare un ajutor substanțial pentru un centru de creație cum a fost Moldova-Film. Se luptă cu pasiune pentru teatru, muzică, poezie, arte plastice, dar unde sînt apărătorii artei cinematografice, unde este atelierul de cinematografie națională ? Nu știu cine dintre noi de fapt cunoaște bine filmele care s-au produs la Moldova-Film. Dar un prim pas ar fi exprimarea unui interes pentru moștenirea acestui studioul, care să se manifeste printr-un dialog deschis dintre societatea civilă culturală din Moldova cu Ministerul Culturii cu scopul de a salva studioul, aceasta fiind posibil de realizat și prin oferirea conducerii acestuia unor oameni care trăiesc pentru această formă de arte și dispun de competențele necesare, cum ar fi de exemplu OWH-ul deja menționat.

Se pare că în zilele acestea va avea loc premiera filmului "Tenis cu moldovenii". Deseori filmelor artistice produse în fostele republici sovietice li s-a reproșat un caracter etnografic-antropologic, ceva în sensul "așa sînt kirghizii, moldovenii, georgienii, etc.: simpli și cam retrograzi". Este interesant faptul că în prezent asistăm la o apropiere față de Moldova și de cultura moldovenilor prin prisma unor occidentali și că multă lume consideră aceasta în mod obligatoriu foarte original și amuzant. Cartea lui Tony Hawks nu are nimic deosebit în afara unei singurei idei – anume pariul în care promite să joace tenis cu toți membrii echipei naționale de fotbal a Moldovei. Văzînd trailerul "Tenis cu moldovenii", se pare că filmul artistic este mai interesant decît a fost cartea. Fiind observator la alegerile parlamentare din Kirghistan anul trecut, am adus un film artistic, o coproducțiune kirghizo-francezo-germano-rusă (!) "L'ete d'Isabell" (2006, "Sunduk predkov" în traducere rusă), în care o tînă femeie belgiană se confruntă cu cultura kirghiză. Se creează impresia că în zilele de azi, numai datorită apropierii față de cultura kirghiză sau moldovenească dintr-o perspectivă occidentală și nu în ultimul rînd etnografică se poate face recunoscută la nivel internațional cinematografia din fosta URSS. Totuși, regizorul filmului indicat a fost Nurbek Egen, un kirghiz născut în 1975, productiv și chiar cunoscut într-o oarecare măsură în occident. În cazul filmului după cartea lui Hawks, este foarte probabil că la Moldova-Film nici nu s-a știut că există această carte, nemaivorbind deja și despre proiectul filmului.

Vă invit să chibzuiți asupra unui potențial viitor al studioului Moldova-Film.
Vedeți textul de mai jos.

Un moldovean în suflet,
Michael Wiersing Sudau

Detmold, Germania
17 februarie 2011

24-09-2010 Кинематограф

Утраты

Что с нами происходит? или Последняя осень молдавского кино

На эту статью меня навели грустные размышления, связанные с участвовавшими значительными потерями в среде творческих работников, связанных с молдавской кинематографией. Только за девять месяцев нынешнего года мы потеряли несколько видных актеров, режиссеров, операторов. В начале января мы проводили в последний путь актера и режиссера Василия Брескану, потом оператора Анатолия Гиба, летом почти одновременно актрису Евгению Тудорашку и режиссера Анатола Кодру, а сорок дней тому назад - видного оператора молдавского кино Вадима Яковлева.

Во время похорон Василия Брескану на его могиле Вадим Яковлев произнес тяжкие слова: "Мы не умираем. Нас убивают". В том смысле, что фактически убивают молдавское кино, которое полностью лишилось не только финансовой, но и моральной поддержки государства. В нынешнем году на производство фильмов киностудии "Молдова-филм" не выделено ни единого бана из государственного бюджета, в то время как правительства других бывших республик Страны Советов ежегодно выделяют на развитие национальных кинематографий миллионы долларов.

Те остатки средств, что были предназначены для производства серии документальных фильмов, посвященных 650-летию молдавской государственности, так и лежат мертвым грузом на счетах студии в банке. Министерство культуры республики не дает добро на их использование для производства других картин, хотя бы короткометражных, поскольку для производства полнометражного игрового фильма нужна сумма раз в пять большая. Вместо этого в своем письме министерство культуры благосклонно "разрешает" содержать небольшой аппарат студии "за счет арендной платы" различных малых коммерческих предприятий, приютившихся под крышей студии.

При таком отношении к национальному кинематографу у нас "кино не будет" не только завтра, но и послезавтра, и в ближайшей перспективе, хотя тот небольшой творческий состав, еще существующий в республике, и производственные площади студии, рассчитанные на производство восьми полнометражных художественных фильмов в год и десятки документальных короткометражек у нас есть.

Известно, что для производства фильмов нужны сценарии. Когда-то у киностудии были очень тесные связи с писательской организацией республики, с союзами композиторов, художников, театральных деятелей. Сейчас всего этого нет. Все разошлись по своим "национальным квартирам" и борются за выживание кто как может. Но кинематография к тому же и сложное производство, которое требует не только внимания, но и материальной поддержки. В конце концов киностудия хоть и акционерное общество, но со стопроцентным государственным капиталом и требует к себе особого отношения.

В наше время правители еще как-то пытаются сделать что-то, чтобы выйти из затяжного экономического кризиса, но о творческом кризисе в молдавском кино никто не заикается. Этим летом модифицировали штатное расписание студии. Кому-то даже значительно повысили уровень зарплаты, но непонятным образом из штатного расписания исчезли две последние редакторские должности. Кто будет готовить сценарии, если, скажем, завтра экономическая ситуация улучшится и нам предложат деньги для производства картин? Будем набирать редакторов, а они готовить сценарии? Но ведь в кино этот процесс может затянуться на 1,5-2 года.

Я в кино работаю уже 57 лет, был редактором и автором многих картин на нашей студии, бессменным членом ее художественного совета. Сейчас я оказался ненужным даже в этом качестве, не говоря уже о моем многолетнем редакторском

опыте, который не востребован. Конечно, я не сижу без дела. Занимаюсь своеобразной археологией - привожу в порядок, хотя бы на бумаге и на современных видеоносителях, то, что осталось от былой славы молдавского кино, имевшего, между прочим, мировую известность, но душа болит и за нынешнее состояние нашей кинематографии, которая может исчезнуть, как исчезали в древности развитые цивилизации на земном шаре, и мы будем изучать их лишь по оставшимся черепкам, как это делают археологи.

Что нам остается делать в эту грустную осень молдавского кинематографа? Хоронить своих коллег? Их уже и так осталось всего ничего. Лишь за последние годы мы потеряли Эмиля Лотяну, Влада Иовицэ, Якоба Бургиу, Георге Водэ, Виталия Калашникова, Андрея Солоняря, Владимира Бурлаченко, Иона Болбочану, Николая Харина, Филимона Хэмурау, Станислава Булгакова, Василе Коврига, видных актеров Виктора Чутака, Григоре Григориу, Сандри Иона Шкуру, Думитру Карачобану, Екатерину Малкоч, Думитру Маржине - всех не перечислишь. А пополнений что-то не предвидится. Но кого это волнует? Уже не посылают целыми курсами в Ленинград и Москву будущих актеров для наших театров и кинематографа. Понемногу готовим сами, но и педагогов теперь у нас, таких как Купча, Баракчи, Тудорашку, Тодоров, Апостол, уже не густо.

Простите нас все, живые и мертвые наши коллеги, что пока не удастся сохранить и продолжить то, что вы сделали для развития молдавской национальной кинематографии. Говорят, что надежда умирает последней. Может, наступят и для молдавского кино лучшие времена. Очень хочется на это надеяться.

Виктор АНДОН, доктор искусствоведения,
профессор, "Ом емерит".

Copyright © "Независимая Молдова"

2. Dezbateri

Datum: Thu, 24 Feb 2011 17:17:02 +0300 Von: Dumitru Marian dymaryus@gmail.com An: Vladimir BULAT <vbulat@gmail.com>, "M. Wiersing" M.Wiersing@gmx.net Betreff: Re: [Oberlist] Destinul studioului "Moldova-Film"

Cu tot respectul fata de generatia veche si productia de alta data, acest articol, la care faceti trimitere, explica foarte bine DE CE NU SE DEZVOLTA CINEMATOGRAFIA. "Moldova Film" este (intentionat sau din naivitate) confundata cu "Filmul Moldovenesc". Aceasta institutie isi avea rostul si si-a castigat faima in timpurile vechi, pentru ca un cineast talentat nu putea sa lucreze in alta parte decit la Moldova Film, nu existau studiouri independente. In aceste conditii era normal si firesc (si s-a intimplat de altfel) ca cei mai talentati cineasti sa se adune sub un acoperis (si o marca, daca vreti) In conditiile actuale, Moldova Film este ineficienta (demonstrat in timp), iar statul, ca prostul, prin initiativele unor minti invecitate, investeste intr-un colos mort demult. Daca statul ar investi in film (a nu se confunda cu Moldova Film), ar putea obtine filme bune, facute de independenti. Baza tehnica in productia de film este doar o parte infima din tot procesul, iar Moldova Film in ultimii ani nu doar a stagnat, dar atunci cand a produs, au iesit ineptii, care trebuiau ingropate la faza de idee.

Un exemplu simplu: daca acei 200.000 euro investiti anual in Moldova film, ca si finantare INTEGRALA a unor timpenii generate de "dramaturgii" de la Moldova Film, ar fi fost investiti in 5 scurtmetraje si un lung metraj (finantare PARTIALA), am fi avut cinematografie. Statul nu trebuie sa produca, statul trebuie sa sustina producatorii, iar acestia, la rindul lor, ar aduce plus de imagine statului si ar avea ce arata societatii. Daca un producator de film stie ca isi pune in joc resursele proprii, el va aplica numai atunci cind ideea merita.

Moldova Film ar putea fi utilizat ca spatiu de creatie, ca centru al cinematografiei, cu inchirierea birourilor, la un pret rezonabil, unor studiouri independente. Mai poate fi

institutia care are grija de arhiva, dar nicintrun caz studioul de productie si unic beneficiar al finantarii de stat.

E loc de o discutie mai ampla si o putem face la un moment dat, cu conditia ca cei care participa vorbesc in cunostinta de cauza, nu mizeaza pe trecutul glorios al cinematografilei. Trecutul nu are nicio treaba cu prezentul, el trebuie cinstit si propagat, nu e loc de nostalgie.

Toate bune

Dumitru Marian
Chisinau, Moldova
00373 69380562 (GSM)

Datum: Tue, 01 Mar 2011 16:11:48 +0100 Von: "M. Wiersing" M.Wiersing@gmx.net An: Dumitru Marian <dymaryus@gmail.com>, vbulat@gmail.com Betreff: Pozitia ta / Destinul studoului "Md-Film"

Draga Marian,

Sint în general de acord cu poziția ta. Mulțumesc frumos pentru răspuns, care este o contribuție la o discuție, care pina acum nu are loc. De altfel, este și aproape singura reacție, pe care am primit-o la scrisoarea mea deschisă. Numai Vlad Bulat și Marin Postu au mai scris câteva fraze.

Faptul, ca am ales articolul lui Victor Andon pentru mesajul meu a fost in anumita măsura intimplător, ar putea fi și textul tău de exemplu, dacă ar fi existat mai înainte. Nu afirm că Andon a scris în articolul său ceva extraordinar și necunoscut pentru noi pînă acum, dar și contribuția lui ca și contribuția ta are dreptul să fie luată în vedere. Un exemplu: Bavaria Film GmbH, studioul cel mai mare de film din Germania (filmul "Parfumul", "Das Boot" și altele) pînă în ziua de astăzi este aproape sută la sută proprietatea statului german prin canalele de televiziune de stat (WDR, SWR, MDR). Există fără îndoială un model de succes unde și statul, și producătorii particulari pot să lucreze împreună. Dacă lăsăm întreg spațiul doar pentru producătorii particulari, este probabil să se piardă și un anumit mod de film non-comercial. De altfel, și din cauza aceasta atît în Moldova cît și în Germania majoritatea teatrelor sînt proprietatea statului.

Faptul, că Moldova-Film a degradat nu este vina domnului Andon și nici a prietenilor lui, ci o urmare a managementului studioului si a activității unui minister incompetent, moartea surprinzătoare și prea timpurie a unui număr deosebit de mare de regizori și a altor reprezentanți ai personalul creativ al studioul, și o lipsa deosebită – sau, poate, pur și simplu întîmplătoare - a interesului față de arta cinematografică în Moldova după 1990. Intr-adevăr Moldova-Film a primit si primește suportul financiar al statului dar nu are un lobby, care să evite o politică cinematografică complet greșită de către acest stat și cred că mișcarea pro-teatrală din Moldova a avut ceva mai mult succes în ceea ce privește lupta pentru tipul de arte pe care îl reprezintă.

Moldova-Film este, și cu acest punct de vedere sînt de acord, în acest moment un fost "colos", acum mort. Dar cel puțin să lăsam să moară acest colos cu stil, și să folosim resursele eliberate pentru finanțarea a ceva nou. Țin minte că la o întîlnire cu cinești din România după festivalul lor la Chișinău ei au spus, că numai după o schimbare în legislația românească a avut loc așa numita minune din cinematografia românească. Timp de aproape zece ani o cauză evidentă pentru blocarea dezvoltării artelor din Moldova a fost administrația culturală comunistă. Unde sînt acum cineștii din Moldova care să facă presiuni asupra ministerului democrat ca să se schimbe legislația și să se facă ordine la Moldova-Film ?

Ce scriu mijloacele mass-media din Moldova despre această problemă ? Cel puțin pot

afirma că în mijloacele mass media care îmi sînt accesibile (ziarele, radio "Europa Libera") n-am văzut niciodată nici o dezbatere dintre ministerul actual al culturii cu cineștii active în actualitate din Moldova despre viitorul cinematografilei.

Singurul lucru pe care mi l-aș dori este să începă o discuție și să se ajungă la rezultate concrete. Dacă cu sau fără Moldova-Film are pentru mine doar importanță în ceea ce privește salvarea moștenirii lui (și cred că ești de acord ca nu trebuie să piară pentru totdeauna lucrul pe care l-au făcut predecesorii tăi).

Te rog – și sper foarte mult ca ești de acord – să fie publicată scrisoarea ta și acest răspuns al meu pe pagina web la "oberliht", ca un început de discuție. Este nevoie de o dezbătare cât mai rapidă dintre oameni ca tine și ministerul pentru a stopa nonsensul care se întîmplă pînă acum în domeniu. Ar fi bine să se grupeze persoanele interesate și să facă pași concreți ACUM ! În mod special sper că ziarele le vor susține, fiindcă fără presiune ministerul nu se va mișca deloc.

Cu mare simpatie,
Michael Wiersing Sudau

Datum: Tue, 1 Mar 2011 18:39:42 +0300 **Von:** Dumitru Marian dymaryus@gmail.com **An:** "M. Wiersing" M.Wiersing@gmx.net
Betreff: Re: Pozitia ta / Destinul studoului "Md-Film"

Draga Mihai,

1. discutii. nici nu am negat dreptul la replica a cuiva, chiar daca imi rezervez dreptul de a fi sau nu de acord. Raspunsul meu la scrisoarea ta a fost unul argumentat (parerea mea) si nu am operat cu termeni pomposi, la fel cum nu am speculat deschiderea la minte a tinerilor in comparatie cu cei batrani si obositi.

2. mecanisme. nu vorbeam de "exclusivitate" a producatorilor independenti. Moldova Film are dreptul la viata, atata timp cit i se atribuie o functie viabila si eficienta (administrarea arhivei, administrarea spatiilor de filmare, recuzita, etc.). Ceea ce deranjeaza este ca banii, acum, se dau direct la Moldova Film, pentru ca asa functioneaza sistemul. In versiunea mea, Moldova Film (fie si studioul de stat) participa la concursuri si cistiga daca proiectul lor e mai bun decit al unui studioul independent. Nu ti se pare mai logic? Mai ales ca productia de film nu inseamna neaparat baza tehnica, conteaza ideea. Oricum Moldova film, cind ia bani de la stat, include in devizul de cheltuieli chiria echipamentului (cumparat tot pe banii statului, apropo). Eu sunt pentru logica si eficienta, iar asta, fii de acord, nici pe departe nu se intimpla acum la moldova Film sau in Ministerul culturii.

3. initiativa. Se pare ca nu esti la curent, dar in 2009, prin noiembrie, eu am adunat un "grup de initiativa" (Sergiu Prodan, Igor Cobileanski, Virgiliu Margineanu, Veaceslav Cebotari, Victor Bucataru s.a.) si impreuna am cerut intrevvedere la Minister si am discutat cu Boris Focsa. In decembrie 2010 Ministerul Culturii convoaca un grup de 12 cineasti, inclusiv subsemnatul, ca sa scriem legea cinematografilei. Avind la baza legea franceza si cea romaneasca, am depus pe data de 31 martie 2010 noul proiect de Lege a cinematografilei. De atunci nu s-a intimplat nimic si asta ma face sa cred ca Ministerul Culturii nu da doi bani pe cinematografie. La ce bun insistenta daca ei nu au chef sa schimbe? Cum putem face presiuni, suntem o mina de oameni.

4. sustinere. Daca Ministerul Culturii, prin definitie promotor al culturii, ar dori sa reformeze sistemul, noi ii oferim toata sustinerea. Deocamdata, insa, nici nu sunt in stare sa-l elibereze din functie pe Siman, care isi dovedeste badarania in fiecare zi si le ride in fata. Problema este in interior. Cineasti Moldoveni exista, dar nu exista cinematografie.

Sunt de acord cu publicarea acestor idei, dar nu stiu daca ajuta la ceva...
Toate bune